

Prozaik a dramaturg Vladimír Přibský, vlastním jménem Vladimír Řezáč, se narodil 20. ledna 1932 v Přibyslavi. Pseudonym podle rodného města užívá již od počátku své literární činnosti, jen výjimečně (po roce 1989) jej nahradil pseudonymem A. D. Regner. Přibského otec JUDr. Vladimír Řezáč byl nejen úspěšným notářem, ale také nadšeným průkopníkem fotbalu. V mládí hrál ve fotbalovém klubu Sparta a byl čelným funkcionářem vysokoškolských a sportovních spolků.

Vladimír Přibský se sice narodil v Přibyslavi na Vysočině, mnohem hlubší kořeny má ale v Roudnici nad Labem, kam se za války s rodiči přestěhoval. Dokončil zde základní školu a pokračoval ve studiu na reálném gymnáziu, kde v roce 1950 maturoval. Po maturitě chtěl studovat na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, ale nebyl přijat. Vystřídal proto několik krátkodobých zaměstnání jako úředník, skladník a dělník. Zároveň působil v místních dramatických a recitačních souborech, což ho v roce 1951 přivedlo ke studiu dramaturgie na DAMU. Roku 1952 byl však vyloučen a stal se pomocným rekvizitářem v Armádním uměleckém divadle na Vinohradech. V roce 1953 začal studovat historii na Fakultě společenských věd Vysoké školy politických a hospodářských věd a od roku 1954 ve studiu pokračoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Absolvoval v roce 1957 diplomovou práci *Stávka typografů 1869*.

Po promoci byl zaměstnán jako kulturní pracovník v Roudnici nad Labem, později byl tajemníkem závodního klubu Závodů Vítězného února v Hradci Králové a na konci roku 1959 vedl Místní osvětovou besedu ve Znojmě. V roce 1960 pracoval jako redaktor kulturní rubriky Mladého světa. Od roku 1961 se věnuje pouze literatuře (jen příležitostně přijímal krátkodobá zaměstnání – v roce 1964 působil v Československém rozhlasu, v letech 1967–1968 byl redaktorem nakladatelství Svoboda a v roce 1970 dramaturgem Československého filmu). Roku 1989 vznikla organizace spisovatelů-nestraníků Klub 89, na jejímž vzniku se Přibský aktivně podílel (společně s Romanem Rážem, Miroslavem Ivanovem a Zeno Dostálem). V roce 1995 byl zvolen místopředsedou této organizace a v dalším roce se stal šéfredaktorem jejího čtyřměsíčníku, který vycházel pod názvem Česká povídka. Klub zanikl 31. prosince 1999 a Vladimír Přibský byl jeho posledním, likvidačním předsedou.

Literární začátky Vladimíra Přibského se datují do roku 1953, kdy poprvé publikoval v časopise Nový život a Dikobraz. Postupně začal své prózy, fejetony a reportáže zveřejňovat v mnoha dalších novinách a časopisech (např. Květy, Květen, Host do domu, Mladá fronta, Signál, Ahoj na sobotu, Plamen, Literární noviny a další). Knižně debutoval v roce 1960 sbírkou povídek z dělnického prostředí *Celý den do konce týdne*. Povídky zachycují vztahy mezi lidmi, jejich pracovní i osobní problémy. Další kniha povídek vyšla v roce 1963 pod názvem *Jiné léto*. Popisuje život dospívající

mládeže ve vztahu ke druhé světové válce, jejich erotické a morální zrání a snahu vymanit se z maloměšťáckých předsudků.

Přibského úsilí zobrazit společenské proměny poválečných let má své těžiště ve výběru hlavních postav, především hrdinek, za jejichž životními příběhy, osobními a rodinnými krizemi se zrcadlí vývojové tendence doby. V novele *Známost s Eliškou* (1963) se již trochu staropanenská účetní Eliška pokouší vymanit z područí své starostlivé, ale měšťácké tety, která ji vychovávala po smrti rodičů. Útěchu hledá ve vztahu s o několik let mladším a mentálně zcela odlišným traktoristou Tondou Čermákem. I když se nakonec rozhodne spojit s ním svůj život, není zcela jasné, co jí vlastně na Tondovi tak imponuje. Autor v novele řeší vzdělanostní nerovnost dvou lidí a snaží se přiblížit složitost lidských vztahů a charakterů.

V roce 1966 vyšel první román Vladimíra Přibského s názvem *Čaj pro návštěvu*. Současné dějové pásmo (rok 1956) se neustále střídá s retrospektivními záběry z okupace i z předválečné doby. Vývoj osobnosti hlavní hrdinky Kristýny je zde zdůrazněn vrstvením a prolínáním tří dějových a časových pásem, ty představují klíčové etapy jejího života. Kristýna, prostá pracující žena, žije ve městě kdesi v Čechách se svou nemanželskou dcerkou. Do města přichází nezávisle na sobě dva muži, kteří již v minulosti vstoupili do jejího života a hluboce jej ovlivnili – otec její nemanželské dcery a bývalý druh. Jejich osudy a složité životy se znovu vzájemně prolínají. Kristýna zároveň prochází peripetemi současného manželství a ze všech sil se snaží najít prosté lidské štěstí.

Novela *Útěk z místa činu*, která vyšla v roce 1970, čtenáře ani kritiky nijak zvlášť neoslovila. Naopak třetí kniha povídek *Barvy našich nocí* (1971) měla úspěch. Tématem tohoto cyklu jsou válečné prožitky a jejich vliv na životní postoje autorovy generace, jak vystihují slova Hany Hrzalové: „...válka v povídkách tematicky i významově převažuje, v ní je totiž pro tuto generaci skutečné východisko, měřítko všech hodnot morálních i charakterových: obnažila před dětmi tvář života i smrti, tvořila pozadí pro jejich první lásky, sny a touhy, učila je milovat i nenávidět, přemáhat strach i zápasit o život druhých.“

Reportérské zkušenosti Vladimíra Přibského se promítly do většiny jeho detektivních románů a novel. Přesto nejde o pouhé detektivky založené na bázi krimi-reportáže, nýbrž o živé detektivní prózy vyjadřující se k ožehavým problémům. Poutavě popisují pátrání po pachateli zločinu a zároveň vypovídají o lidských osudech a analyzují psychologii postav. První detektivní román Vladimíra Přibského vyšel v roce 1972 pod názvem *My podezřelí*. Hlavním hrdinou a současně vypravěčem napínavých událostí je reportér časopisu Ozvěna Jaromír Petrák, který řeší vraždu jednoho ze svých dávných spolužáků z gymnázia. K detektivnímu žánru se ve své tvorbě Přibský pravidelně vrací. Mezi jeho další známé detektivní prózy patří např. *Podezřelý je Kamil* (1975), *Případ bez podezřelých* (1976), *V šest přijde fešák* (1978), *Třetí blondýnka* (1981), *Sedm bílých pláštů* (1984), *Tip od Kvída* (1986), či detektivka pro mládež *Komisař Bambus a fantóm banky* (1986).

Novinářské reportáže tvoří náplň knihy *Smím se vás zeptat?* (1973). Autor prostřednictvím této otázky nahlíží do života lidí různých profesí a řeší závažné společenské problémy. V románu *Vzplanutí* (1974) využil Vladimír Přibský své odbornosti historika. V popředí děje stojí příběh dospívajícího chlapce Jana Bavory, který prožívá stávku českých typografů v roce 1869 a zároveň milostně a charakterově dozrává. Málo zpracovávané období historie našeho dělnického hnutí je zde zachyceno očima hochy, jehož otec je předním členem představenstva svépomocného spolku typografů. Jan prožívá během prázdnin své první milostné vzplanutí, přípravu na stávku, její vyvrcholení i otcovo odsouzení. Během krátké doby se tak stává mužem i příštím bojovníkem.

Novela *Zítřka přijdu naposled* (1978) řeší hrozící rozpad manželství profesorky Marie a hornického předáka Jožky. Bez lásky vdaná Marie hledá štěstí v mimomanželském vztahu. Vše se urovná, když Jožka onemocní a musí se vzdát své milované práce. Marie se rozhodne dát manželství ještě šanci a snaží se být svému muži v těžkých chvílích oporou.

Požár Veletržního paláce v Praze v srpnu 1974 se stal námětem pro Přibského knihu *Nejžhavější noc* (1979). Autor v ní barvitě líčí zásahy požárníků a osudy lidí, kteří se nechtěně stali aktéry oné srpnové noci. Ve stejném roce vydalo nakladatelství Dilia divadelní komedii *Dívka pro mé babí léto*. Hra byla v roce 1980 uvedena Divadelním studiem Realistického divadla.

Roku 1980 vydal Vladimír Přibský povídkové knihy *Něžná probuzení* a *Můj zcela nevhodný kamarád*. Za povídkový soubor *Něžná probuzení* obdržel ještě téhož roku Cenu Antonína Zápotockého. Povídka pro děti *Můj zcela nevhodný kamarád* popisuje přátelství mezi českým a německým chlapcem v době okupace. Příběh je zvláštní tím, že postrádá atmosféru válečné dobrodružnosti. Vypravěčem příběhu je totiž desetiletý Miloš, jehož prostřednictvím autor nahlíží na všechny události a situace. Miloš považuje své kamarádství s Němcem Rudim za něco samozřejmého. Postupně však dochází ke střetu přirozené lidské touhy po přátelství s nepřirozenými, deformovanými vztahy, které vyvolala válka. Přesto se Miloš i Rudi rozhodnou zůstat kamarády a oba se vědomě postaví proti tlaku vnějších okolností. Milošova rodina se však nakonec odstěhuje a přátelství obou chlapců tak zcela automaticky zaniká.

Novela *Jeho žena, její muž* (1982) řeší závažnou manželskou krizi. Příběh je vyprávěn dvěma vypravěči – v první části manželem Karlem a ve druhé jeho manželkou Zdenou. Oba přitom situaci vnímají zcela odlišně. Karel je náhle postaven před fakt, že ho vlastní žena přestane skoro ze dne na den milovat a postupně ho začíná nenávidět. Vůbec si neví rady, svěřuje se přátelům a hledá u nich pomoc. Na druhé straně Zdena je se svým životem natolik nespokojená, že dokonce přemýšlí o potratu. Touží odejít kamsi do neznáma, co nejdál od životního stereotypu: „...ale vždyť my nežijeme, my se jenom míjíme... Přestali jsme se vidět, neslyšíme se, nevnímáme, jen občas, tu a tam se v posteli nahmatáme, a to je málo... Nehodlám se přeřítit svým jediným lidským životem jak raketa a za deset patnáct let se s hrůzou ptát, jak to, že jsem tak stará, tak ošklivá...“ Přestože se Zdena

nakonec rezignovaně vrací ke svému manželovi, nemá novela žádné jednoznačné východisko. Autor své postavy nesoudí ani s nimi nesympatizuje, dává čtenáři možnost nezaujatě posoudit míru viny a nevinu obou zúčastněných a vytvořit si svůj obraz, svoji verzi.

Podobné téma se objevuje také v další próze Vladimíra Přibského nazvané *V pátek jí to řeknu* (1985), kde je však pojato humorně. Manželská nevěra pětáctyřicetiletého skladového účetního, jenž se po šťastném dvacetiletém manželství zamiluje do mladé spolupracovnice, je zdrojem řady komických zápletek. Situační komika, humorné dialogy a autorův ironický odstup od hlavní postavy přináší čtenáři úsměvnou zábavu, ale i varování před neuváženými kroky v oblasti milostných citů. Mezi Přibského nejlepší díla patří román *Američanka* (1985), v němž se pokusil zachytit atmosféru roku 1968. Na postavě mladé ženy Veroniky, provdané za cizince, postupně sledujeme názorové posuny i proměny těch, kteří tenkrát odešli a po letech přijíždějí na krátkou návštěvu. Autor na toto téma zpracoval také rozhlasovou hru nazvanou *Kde hledat bratrance*.

V roce 1990 vydalo nakladatelství Albatros historický román Vladimíra Přibského s názvem *Bratři ohnivého srdce*. Hlavními hrdiny jsou dva patnáctiletí hoši, Martin Hora a někdejší pasáček Vrabčák, s nimiž mladí čtenáři nahlíží do tragických časů na konci husitských válek. V roce 1989 byla po dobu deseti let řada titulů z tvorby Vladimíra Přibského stažena z edičních plánů nakladatelství. V té době byly vydávány pouze detektivky, které tvoří nezanedbatelnou část jeho díla – *Vražda na víkend* (1992), *Perfektně vybiléná pošta* (1993), *Džob pro profíka* (1994), *Normální gauneři* (1994), *Šéfe, kam s tou mrtvolou* (1995), *Prachy jsou krásná věc* (1996), *Nevinný vrah* (1997).

V dalších letech se na pultech knihkupectví začaly objevovat knihy Vladimíra Přibského i s jiným žánrem než detektivním. O tom, jak se žije rozvedené inženýrce chemie se dvěma nezletilými dětmi na malém městě po sametové revoluci, vypráví román *Slečny z kavárny Corso* (2000). Stejný román vyšel o několik let později pod názvem *Hledejte slušného chlapa mezi tolika mizery* (2006).

Vladimír Přibský se vždy snažil ve své tvorbě zmapovat dobu, kterou prožíval. Jako chlapec chodil s kamarády tajně na nepřístupné filmy s Adinou Mandlovou nebo Lídou Baarovou. Tyto zážitky z dětství ho přivedly k napsání volné románové trilogie, jež přibližuje osudy hvězd českého poválečného filmu – *Adina. Příběh české hvězdy* (2001), *Kráska je můj hřích. Osudový vztah Lídy Baarové* (2002) a *Roztomilé děvče. Zlatá éra Nataši Gollové* (2003).

Ve svých posledních románech se Přibský často vrací k námětům z historie. Román z husitské doby *Meč a pravda* (2005) zachycuje období od slavného vítězství tábořských vojsk v bitvě u Domažlic až do jejich porážky u Lipan. V roce 2006 vyšel fiktivní deník mladičké královny Anny pod názvem *Můj muž Karel IV. Z deníku královny Anny Svídnické*. Román popisuje dramatické události z jara roku 1355, které provázely Karlovu římskou císařskou korunovaci. Současně s Karlem IV. byla korunována římskou císařovnou i jeho choť Anna, které bylo teprve šestnáct let. Zápisky mladé české královny zaznamenávají vývoj vztahu šestnáctileté dívky k muži téměř o třiadvacet let

staršímu. Děj románu *Její počestné Veličenstvo císařovna* (2007) začíná v období míru, v roce 1754, krátce před vypuknutím sedmileté války o Slezsko, a končí deset let poté. Autor v něm prostřednictvím fiktivních pamětí baronky Terezie Grassové, komorné císařovny Marie Terezie, nahlíží na skutečný život u dvora se všemi jeho problémy, intrikami i neustálým soupeřením o vrtkavou přízeň císařovny. O Alžbětě Pomořanské, čtvrté ženě Karla IV., vypráví román *Má čtvrtá žena Alžběta* (2008). Mezi další známá díla Vladimíra Přibského patří také humoristické romány *Pánové v nejlepších letech* (2005) a *Rozmarné jaro 1968. Tragická komedie se zpěvy a tanky* (2006), politický román *Pane ministře, volá Sarajevo* (2007), detektivní román pro mládež *Komisař Bambus II* (2008) aj.

Tvorba Vladimíra Přibského je velice pestrá. V literárním světě uspěl nejen jako prozaik, ale také jako autor scénářů televizních inscenací a rozhlasových her. Za zmínku stojí scénáře k televizním inscenacím *Tancovačka* (1964, režie Jiří Bělka), *Cestující se připraví k odletu* (1973, režie Oldřich Kosek), *Vztek* (1974, režie Jaroslav Hužera, podle románu *Vzplanutí*) a *Nástup možný ihned* (1974, režie Oldřich Kosek). Pro rozhlas Přibský napsal přes dvě desítky her původních i her podle vlastních próz: *Arbitráž od dvou* (1964, podle prózy ze souboru *Jiné léto*), *Čisté víno* (1967), *Sólistka* (1967), *Pátá zed'* (1971, podle prózy ze souboru *Jiné léto*), *Hovor před jednadvacátou* (1972), *Zítřejší příjdu naposled* (1976, podle stejnojmenné prózy), *Dívka s kufrem* (1978), *Kde hledat bratrance* (1983), *Druhá možnost* (1986), *V pátek jí to řeknu* (1987) a další. Na námět próz Vladimíra Přibského byly natočeny televizní hry *Začít znovu* (1981, režie Jiří Bělka, scénář Nataša Krempová, podle prózy *Zítřejší příjdu naposled*) a *Sedm bílých plášt'ů* (1990, režie Zdeněk Kubeček, scénář Miloš Smetana, podle stejnojmenné detektivní prózy).

O svém působení v literárním světě Vladimír Přibský napsal: „Ve své „literární bilanci“ si nejvíce cením toho, že díky svým humoristickým, historickým či detektivním románům a povídkám jsem to tady mohl od roku 1970 přežít „na volné noze“. Od toho data jsem se již nemusel zúčastňovat žádných schůzí, žádného školení na vokovické Sorbonně, nemusel jsem uzavírat žádné závazky k žádným výročím a dokonce jsem nemusel čelit zájmu stranicko-státní bezpečnosti o moji maličkost. Nikdy jsem nebyl členem žádného výboru a na živobytí jsem si vydělával vlastní prací, psaním na stroji, nikoliv udavačstvím či funkcemi v tzv. tvůrčích organizacích, a to jak před svatým Listopadem, tak i po něm.“

(Zpracovala: Lenka Štolfová)